

Farfars fortelling fra den gang

«Appelsinbåten er kommet!» Det lå forventninger i luften mot slutten av 1940-tallet når ryktene gikk om at nå var appelsinkassene i ferd med å bli losset på Filipstadkaia i Oslo. Da kom noen av dem snart til Sandefjord.

BJØRN HOELSETH

Sydfrukter som appelsiner og bananer var ikke å oppdrive for folk flest i de første etterkrigsårene, og all utenlandsk valuta som myndighetene fikk tak i, skulle gå til gjenoppbyggingen av landet. Men det ble gjort ett unntak: Like før jul ble det kjøpt inn noen laster med appelsiner. C-vitaminene var bra for folkehelsen.

Båtene kom til de store byene som Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim, og derfra ble den fantastiske frukten distribuert utover landsdelene. Som vi gledet oss! De aller minste hadde aldri i sitt liv spist appelsin før, og gledet seg enda mer.

Dette var gjerne i desember, tett oppunder jul. Men det var rasjonering av dagligvarer, så det var ikke snakk om å kjøpe så mye man ville. Dessuten var det nødvendig å ha et forhold til en dagligvareforretning, en «kolonial». Min familie var kunder hos Klavenes kolonial på toppen av Bugårdsbakken, andre sverget til Tjomsland på Aagaardstomt og de andre kjøpmennene.

En gråpose hver

Hver familie fikk kjøpt en stor gråpose med appelsiner. De ble omhyggelig tatt vare på, fordelt og delt opp i båter når de skulle spises. Vi fikk sjelden en hel appelsin hver, vi tre barna i Skiringsalsveien 30. Noe av frukten skulle spares til selve julaften.

Jentene likte ikke bare appelsinene, det var papiret rundt som lokket med strålende farger og symboler. Jaffa-appelsinene husker jeg best. Papiret ble

AAGAARDS Plass: Det er noe usikkert når dette bildet er tatt, men det viser juletre salget slik det foregikk kanskje på 1940-tallet.

tatt vare på, omtrent som glansbilder.

Også trekassene som appelsinene lå i, da! Var du heldig og fikk fatt i en sånn trekasse, kunne den brukes til mye: Dokkestuer eller garasje for lekebiler, eller som oppbevaringssted for alt mulig.

De som gikk på skolen, lærte julesanger utenat med masse vers, som i dag. De minste lærte av mor og far. Mor bakte julekaker: Sandkaker, berlinerkranser, smultringer, «bordstabel», sirupsnitter, serinakaker og flere til. De aller beste var de hun laget i kjøttkverna. Deigen kom ut i lange strimler med gaffelmønster på. Så ble strimlene kuttet

opp i biter, og mellom to lag ble det lagt farget melis. Det var også marsipan, men ikke ekte hjemme hos oss.

Delfiakake var min favoritt. Den var stinn av fett og sjokolade med kjeks innimellom. En skikkelig fettbombe, som er fy-mat nå.

Fyrstikk-kalenderen

Men så måtte vi jo holde orden på dagene fram til julaften. Ikke alle hadde råd til å kjøpe egen julekalender. Så hva gjorde vi da? Jo, en stor potet ble hentet opp fra potetbingen i kjelleren. Så tagg vi om 24 fyrstikker. De ble presset inn i poteten, og så var det bare å trekke ut

én fyrstikk daglig. Tidsregninga holdt fint den, og adventstida var spennende og løfterik.

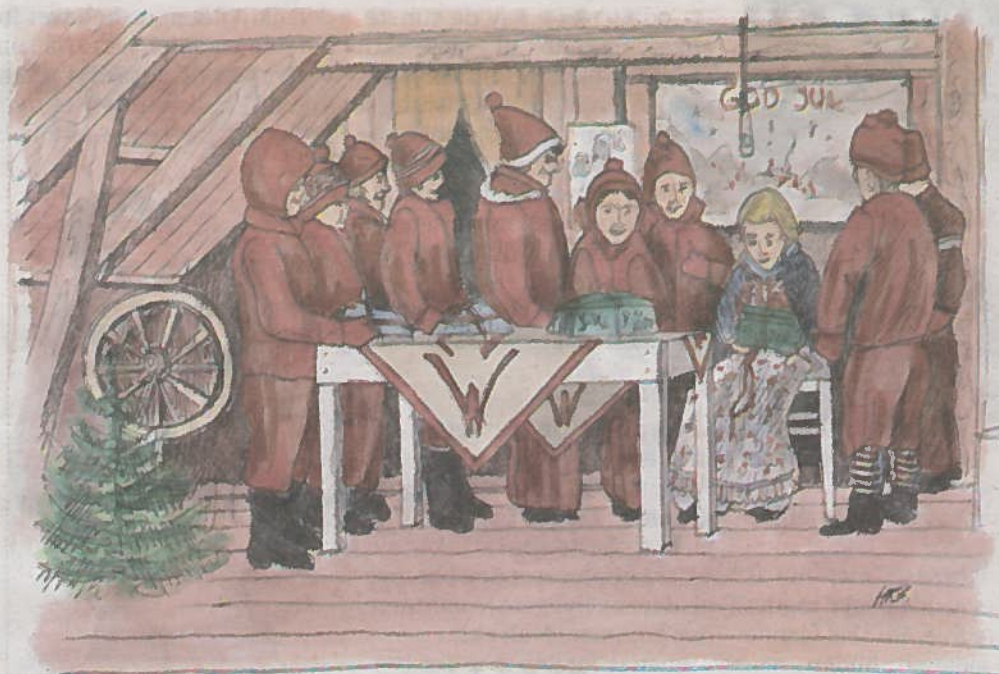
Noe av det verste bror min Per og jeg visste, var å måtte kjøre spark ned til Aagaards plass og prøve å få kjøpt et juletre. Det var mangel på juletrær, så folk samlet seg i hopetall for å gripe fatt i den første og beste grana de fikk tak i.

Vi to småguttene hadde ikke nubbesjans til å konkurrere med voksne, iltre og oppfinnsomme husmødre. De samlet seg på hjørnet der juletrelassene kom inn til tomte på sleder eller lastebiler, ja, de hoppet opp i sleden eller på lasteplanet for å sikre seg et tre før den

FØROGNÅ

han var liten

PÅ LÅVEN: Siste søndag før jul var i mange år alle velkommen på låven vår på Klavenes, forteller mormor Solveig Møyland. Vi sang og leste og barna kledte seg ut som nisser, og låven var full av glade gjester.

TEGNING: HANS KRISTIAN BERTELSEN

hadde stanset. Spisse albuer feide oss små-rollingene til side.

Vi måtte vente i timevis til neste lass. Det var kaldt, strikkevottene hadde store hull etter snøballkasting, og fingrene ble blå-frosne med etterfølgende neglbitt. Endelig fikk vi fatt i et lite tre, det var pjuškete, skjeivt og egnet seg best inne i et hjørne, men mor sa ikke noe da vi kom hjem med det. Hun så hvordan vi hakket tenner av frost.

Levende lys på treet

Så ble det pyntet til jul. Vi barn lærte oss å lage juletrekurver og annen pynt til treet, som sto der litt ustøtt i gammeldags hjemmesnekret trefot. De voksne hadde spart på glitter og flagglenker i mange år, fra før krigen. Det var en katastrofe om noe gikk i stykker. Bomullsdotter var snø på julegrana. Men det ble vakkert. Og stjerna i toppen minnet alle om Jesusbarnet. Pyntingen foregikk lille julaften.

Selve julaften skulle vi jo gå rundt treet og synge julen inn. Da ble levende små lys plassert forsiktig på treet ved hjelp av kles-

klyper. Så måtte vi være forsiktig med ikke å dulte borti treet, da kunne det ta fyr. Det gjorde det en julaften vi feiret hos bestemor Gunda i Brydes gate. Halve treet brant opp før vann ble kastet på.

Julegaver var det ikke mange av, og de var gjerne «bløte»: Nyttige ting som vanter, luer, skjerf og strømper. Det var fest når noen åpnet en pakke med en leke av tre eller metall. Alle barna hadde puttet mynter på sparebøssa helt siden sommeren for å ha råd til å kjøpe noen få julegaver til søsken og foreldre. Og det var alltid stor spenning når sparekapitalen ble tømt. De ørene rakk til utrolig mye i leketøysbutikken til Bugge & Aasrum.

Jeg husker spesielt en julegave: Et flott lite fly av metall, antagelig den første «harde» gaven jeg noen gang hadde fått. Men så var det innsamling av leker til tyske, fattige barn på skolen. Da ga jeg bort lekeflyet. Barna i det utbombede Tyskland hadde det mye verre enn oss. For vi hadde iallfall appelsiner.

Framnesveien

Mange av de bilder vi får til bruk i denne spalten fra etterkrigstiden viser motiver fra en smal og uoversiktlig Framnesvei.

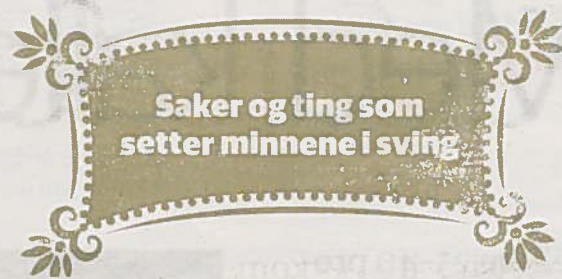
**TEKST: HARALD FEVANG
FOTO FØR: POLITIARKIVET
FOTO NÅ: BJØRN MARUM OLSEN**

Etter bildene å dømme måtte veien være en prøvelse for alle. Dette bildet fra 24. februar 1948 er ingen unntagelse.

En lokal rutevogn har datidens bussbredde i arbeid på datidens forsiktede veibredde, og som vi ser er det ikke plass til en annen bil i veibanen selv om den forsøker så godt det er

mulig! På vintervei er heldigvis kalesjen oppe og svigermorsetet lukket, men sommerstid på den samme veien er nok avstand og tidsbruk kort til Asnes i åpen cabriolet og glade damer i luftig baksete!

Dagens bilde viser hvordan strekningen ovenfor ser ut i dag. Den er heldigvis erstattet av en ny og trafikkisikker trasé delvis sprengt inn i fjellsiden.

Jul i Chinatown

For vanlige sjømenn virket det som om det var jul hver dag hele året i Chinatown i Yokohama i 1968. Bydelen lå rett bak den norske og amerikanske Sjømannsklubben og den skandinaviske Sjømannskirken. Det var altså kort vei til Bar Viking som sees til høyre i bildet, restauranten Three Nations og et vell av andre varierte etableringer.

Jul eller ikke, liv og røre var det både dag og natt. Og vertskapene så snart om det var en engelsk eller norsk gjest som stakk innom. Språket var ingen hindring i Chinatown! Men julefeiring som vi kjenner det var jo helt fraværende i denne bydelen som resten av storbyen. For øvrig

Tittelg

Maken til jule- og nyttårshilsen finnes ikke på dagens butikkfasader. Kanskje ville den heller ikke blitt godkjent i dag?

Otto Ekheim og medarbeidere anstrengte seg virkelig, og det ble både et sterkt blikkfang, samtaleemne på byen og trolig økt omsetning. Dekorasjonen var 100 prosent håndlaget av granbar. At år er skrevet med to a'er tyder på at bildet er tatt før krigen. Blomsterbutikken på Torvet og firmanavnet er forlenget borte.

Bildet i sin helhet, med nabobebyggelse, kan du se i Sandefjord Lokalhistoriske Senter og bibliotekets bildebase på internett. Bildet er utlånt av Tore Sandberg. **TEKST: SVEN ERIK LUND**

SANDEFJORD LOKALHISTORISKE SENTER

på Pubbestad gård

Har du bidrag til denne siden?

Levér den i avisresepsjonen, mrk. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når, og helst med en beskrivelse. Husk navn og adresse på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters info-gruppe:

Sideansvarlig: Harald Fevang,

Bildeansvarlig: Bjørn Marum Olsen.

Medarbeidere: Sven Erik Lund, Ragnar Iversen, Bjørn Hoelseth, Dag I. Børresen, Gro Midttun, Svein Olav Løberg og Roger Davidsen.

Kontaktperson:

Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154, sv-er-lu@online.no